

Сонко

Тетяна Майданович

I

— Мамо, ввімкни світло у коридорі і двері причини тільки де половини, бо мені страшно...

— Ми ж із татом удома — тобі нема чого боятися.

— Але в темряві мені відразу починають снитися погані сни.

— Хм... А які це такі "погані" сни? Ану, розкажи, Максиме...!

— От наче захопив мене у полон Змій Горинич, і я став у нього рабом. Руки й ноги закував у кайдани— мушу йому служити. А ще,

буває, пірати сняться. І білогвардійці кидали мене у підземелля. Уві сні я від них не можу ні втекти, ні оборонитися! Навіть коли тримаю меч, то не в силі його підняти. А як вихоплю револьвер, то він чомусь не стріляє.

...Наступного дня мама сходила в магазин і принесла звідти картину. На ній була намальована весна: блакитні і світло-зелені барви наче пливли за вітром. "Мій Максимко такий неспокійний... Надивився пригодницьких кінофільмів, а тепер цілі битви розіграє. Робить засідки під столом, за стільцями. Тільки й чути: ба-бах, здавайся. Треба, щоб він перед сном дивився на щось гарне і лагідне",— подумала мама і повісила картину над ліжком сина.

За рамкою, мов за гірляндою із сухого листя, далеко виднілися гори. Синій ліс, що починався зовсім поруч, добирався аж до найвищих вершин. На узліссі біліла хатка-печеричка. Праворуч від неї росло

могутнє гіллясте дерево. Повз нього пролягала срібляста дорога, завертаючи до хатки і далі до гір. Білесенькі тендітні проліски розсипалися під деревом та й заглядали на ту дорогу. Але вони ніяк не наважувались піти по ній, або хоч перебігти на другий бік — на ледь прозеленілий сонячний луг.

От знову настала ніч, а хлопчик не поспішав засинати. Він зітхав, крутився; поглядав то за вікно, то на картину. І тут помітив, як у хатці-печеричці засвітилося віконце, а потім відхилилися двері. Звідти вийшов чорнявий юнак. Видно було, що він стрункий та сильний, і тільки здавався невеликим, як і все, що на картині намальовано. На ньому був плащ, наче зітканий із фіолетового та синього туману. Юнак злетів, легко ним змахнувши, й опустився серед кімнати.

Хлопчик припав щокою до подушки. Він боявся поворухнутися, щоб не злякати дивного незнайомця. Юнак приязно усміхнувся й заговорив:

— Добрий вечір! Сьогодні вже я прибув до тебе, бо мій молодший брат Сонько не може тебе приспати. Він щодня так позіхав над тобою, аж його повненькі щічки схудли. Стільки сонних солодошів приносив, стільки "котиків-воркотиків" співав — та дарма. А мене звуть Сонко. Я прилітаю до старших дітей. Взагалі-то я лісник із Синього лісу, доглядаю та розсаджую дерева й лісові рослини. А ще збираю насіння сон-трави.

Сонко присів біля хлопчика на ліжку і розповів, що він з'явився на світ кілька тисяч років тому із найпершої квітки сон-трави. Пізніше не раз так бувало, що у квітах виростали діти,— он і Дюймовочка так народилась. Колись ліси та гаї зеленіли біля кожного поселення, отож Сонко вільно перелітав із них у житла людей. А тепер у багатьох містах і селах він може потрапити до будинків тільки через картини, на яких є ліс.

— Добре, що тобі купили цю картину. Ось я допоможу тобі заснути. Спочатку вимкну світло в коридорі...— і гість рушив до дверей.

— Не треба! Ой, будь ласка, Сонку, не вимикай!

— Ти що, боїшся темряви?

— Ні... Але в темряві до мене відразу приходять страшні сни.

— Ага... Ясно. А знаєш, звідки вони беруться? Це твоя Пам'ять уночі перебирає різні враження. Все, що їй не потрібно, вона відкине або заховає якнайдалі.

Враз юнак нахилився до Максимка, зазирнув йому глибоко в очі:

— Мені й самому інколи сняться недобрі сни. Але я вмію з ними боротися. Тоді важливо не мовчати, і я кажу: "Все погане — це неправда! Воно все одно пропаде". От лихе видіння і відступає. А коли з'явиться якась потвора, то як крикну на неї: "Іди геть! Це тільки сон". Так вона й щезне.

— Ого, який ти хоробрий! — захоплено прошепотів хлопчик.

— Я сміливий, бо знаю один квітковий секрет, мати сон-трава мені його відкрила. Твоя Пам'ять часто ніби грається з тобою.

Ну, пригадуєш, як ти вибігав із-за дверей, тримаючи шаблюку і пластмасовий пістолетик, та лякав свою маму? Ще й галасував: "Я розбійник, здавайся!" І вона віддавала тобі сумку, з якою прийшла з гастроному. Ти б, звичайно, здивувався, якби мама затремтіла та почала плакати. Дорослі ж розуміють, що ти просто бавишся. Пам'ять теж отак жартує з тобою. А без таких ігор вона — як і ти сам — не може рости й міцніти.

— А яка ж вона — моя Пам'ять? — не стримався й запитав хлопчик, підсовуючись до Сонка ближче.

— То я тобі її покажу хоч і зараз! Ану, загортайся в мій плащ.

Сонко обгорнув Максимка лівою фіолетовою полою плаща, змахнув правим синім краєчком, і вони полетіли прямісінько до хатини на узліссі. Ось уже опинилися на лужку біля неї. Все навкруги

наче ожило, стало справжнім. Пішли вони сріблястою дорогою, що звертала до гір.

Зоряна ніч оповила сутінками пісок під ногами і придорожні кущі. Але йти було не важко. З обох боків — то геть близько, то звіддалік — світилися вікна цегляних будиночків. У багатьох із них були відчинені двері. В потоках світла виднілися сади, коти й собаки бігали на подвір'ях. А на городах у цьому сонному краї навіть в опівнічну годину заклопотано вешталися господині.

Нарешті біля одного двору Сонко зупинився, став прощатися. Йому вкрай потрібно було провідати ще одного хлопчика, який і досі не спав. Максим сам повинен був

підійти до своєї рідної тітоньки Пам'яті, що оце тут жила. Він міг попросити в неї сон, який тільки захоче.

— В найскрутніші хвилини, перед усякими чудовиськами та ворогами ти ж не розгубись! — востаннє нагадав Сонко. — А якщо сої буде такий важкий, що не зможеш навіть ворухнути вустами, то повторюй хоч подумки: "Все погане — це неправда..." Людина могутня тим, що вона завжди може вільно думати. Отож сила у твоїх ворогів пропадатиме, а що вони спробують вчинити — буде курям на! сміх. Я в кожному сні посію синю сон-траву. То мій знак, моя підказка, що ти потрапив у сонний край.

Залопотів Сонко своїм чарівним плащиком — і зник.

II

Тітонька Пам'ять сиділа на подвір'ї навпроти відчинених дверей. Це була молода жінка в полотняному платті, помережаному червоними ружами та чорним листом. Перед нею темніла миска із торішніми яблуками. От вона їх і перебирала. Струхлявілі, почорнілі відкидала в дірявий кошик, а які кращі — обтирала або чистила і розкладала на скатертині.

Тітонька Пам'ять ласкаво привітала хлопчика. Вона з ним розмовляла, не відриваючись від роботи ні на хвилину. Адже Пам'ять безнастанно працює, вдень і вночі не знає спочинку. Пообіцяла вона виконати Максимове бажання.

— От,— каже,— вибери собі одне яблуко. Яке попадеться в руки — таке і їж. Проковтнеш один шматочок — опинишся в тому сні, про який ти мріяв.

Тіні від саду колихалися у дворіку. Смушка світла із дверей ледь досягала до скатертини. Взяв Максим яблуко наче спіле, червонобоке, аж підносить його ближче до світла — а воно почорніле. Та мусив шматочок відкусити. Брр, яке гірке! Скривився хлопчик, ще й очі заплющив. Коли ж відкрив їх та огледівся... Гай-гай! Він уже на коні вороному, в одязі козацькому, при зброї бойовій. Поспішає на Запорізьку Січ, везе із Києва новини запорожцям.

Високими травами шелестить перед ним широкий степ. Та от із байрака, мов із-під землі, вискочив турецький загін. Почав Максим битися з нападниками. Зламалася сталева шабля в руках, кінь спіткнувся і впав у траву. Ледве встиг вискочити молодий козак зі стремен,— вже аркан обвився навколо його тіла. Погнали хлопця люті воїни-яничари битим шляхом до чужинського міста.

Максим бреде повільно, мов зачарований, і пильно роззирається докруг. Як справжній козак, сподівається він, що втече з полону й на Запорізькій Січі розкаже кошовому отаману про все побачене у ворога. І став помічати: під копитами запилених турецьких коней щось таке голубіє, ніби весняні квіточки. Де б це сон-трава взялася серед пожухлого серпневого степу?

Хотів було хлопчик вигукнути Сонкові слова, але в нього від спраги пропав голос. От Максим спробував подумки повторити те, що не вимовив: "...Це неправда, і воно все одно зникне!" В ту мить на

гайки, якими яничари шмагали-підганяли свого невільника, стали — фломастерами! Торкаються фломастери м'якими сердечками його зв'язаних рук, а

замість крові проступає червона фарба. А яничарам, певно, ввижається, що це кров, бо вони ще дужче стараються.

Після болю і відчаю, що сковував груди, зробилося хлопчику так легко, так весело! Ага, розгубилася його Пам'ять, хапає, що під руки попадеться. А в тому далекому столітті, коли воювали турки і козаки, фломастерів ще не було. Це вже точно. Зараз фломастери є в магазинах, так яничарів нема. Розсміявся хлопчик, одним порухом порвав мотузки на руках. Яничари кинулися від нього навікача та й сховалися у хмарах куряви.

Аж ось наздоганяє його сотня запорожців. Михайлик — джура козацький — перший хвацько зістрибнув з коня, а Максим підбіг до нього і радісно сказав:

— Даремно я журився, що вже ніколи не повернуся на Україну. Але ж усе це — тільки сон!

Глянув на нього Михайлик докірливими очима і відступив на | крок. Стала срібна шабля в його руках... дерев'яною. Вражено подивилися козаки-запорожці на свої мушкети, їхня зброя теж почала зменшуватись, що аж перетворилась на іграшкову. Повернули вони своїх намилених коней у безмежний степ. От шкода!

"І навіщо я обмовився, що це — сон? Так усе й розвіялось. Як же я мріяв зустрітися з Михайликом, вирушити з ним у похід, козацької каші поїсти, козацькі звичаї пізнати".

Опинився Максимко знову у своїй постелі, вдома. А поруч з ним сидів Сонко.

— Ну, як ти себе відчуваєш? Я знаю, тобі самому вдалося визволитись. Молодець! Отож, не забудь про головне: куди б не потрапив, уважно придивляйся, що там є. Так як розвідники і мисливці: жодної дрібнички, жодної травинки не обминай. А я в кожному сні сіятиму сон-траву. Вона такого фіолетового й синього кольору, як мій плащ. Ти ж тільки не забувай про мої поради.

Тут почулися в коридорі мамині кроки. Сонко обгорнувся мерехтливою накидкою і повернувся на картину. Він востаннє промайнув за поворотом дороги, яка вела від хатки далі до гір. Більше ніколи Максимко його не бачив...

Доки мама встигла стати на поріг, хлопчик відкинув ковдру, зіскочив на підлогу і простягнув їй назустріч руки:

— А я вже встав! Мені такий гарний сон приснився. Я наче побував на цій картині...